

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvl. Ciceronis Epistolae Ad Familiares Ex Recensione Joannis Georgii Graevii

Cicero, Marcus Tullius

Lemgoviae, MDCCLXX.

VD18 13537830

M. Tullii Ciceronis Epistolarum. Liber Nonus, Ad M. Terentium Varronem, Et
Ceteros.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18649

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM

LIBER NONUS,

AD

M. TERENTIUM VARRONEM,
ET CETEROS.

I. M. T. CICERO M. TERENTIO VARRONI, S. D.

EX HIS litteris, quas Atticus a te missas mihi legit, quid ageres, & ubi esses, cognovi: quando autem te visuri essemus, nihil sane ex iisdem litteris potui suspicari. In spem tamen venio, appropinquare tuum adventum: qui mihi utinam solatio sit! etsi tot, tantisque rebus urgemur, ut nullam allevationem quisquam non stultissimus sperare debeat: sed tamen aut tu potes me, aut ego te fortasse aliqua re juvare. Scito enim me, posteaquam in urbem venerim, redisse cum veteribus amicis, id est, cum libris nostris, in gratiam. etsi non idcirco eorum usum dimiseram, quod iis succenserem: sed quod eorum me suppudebat. Videbar enim mihi, cum me in res turbulentissimas infidelissimis sociis demissem, præceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt mihi, revocant in consuetudinem pristinam: teque, quod in eo permaneris, sapientio-rem, quam me, dicunt fuisse. Quamobrem, quum placatis his utor, videor sperare debere, si te viderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impendant, me facile transiturum. Quamobrem si in Tusculano, si in Cumano ad te placebit, si (quod mi-

ni-

nime velim) Romæ: dummodo simul simus, perficiam profecto, ut id utrique nostrum commodissimum esse dijudicetur.

CICERO VARRONI.

2.

CANINIUS idem tuus, & idem noster, cum ad me pervespero venisset, & se postridie mane ad te iturum esse dixisset: dixi ei, me daturum aliquid mane; ut peteret, rogavi. Conscripsi epistolam noctu: nec ille ad me rediit, oblitum credidi. Attamen eam ipsam tibi epistolam misissem per meos, nisi audissem ex eodem, postridie te mane e Tusculano exiturum. At tibi repente, paucis post diebus, cum minime expectarem, venit ad me Caninius mane: proficisci ad te statim dixit. etsi erat *ἑωλος* illa epistola, præsertim tantis postea novis rebus allatis, tamen perire lucubrationem meam nolui, & eam ipsam Caninio dedi: sed cum eo, ex homine docto, & tui amantissimo, locutus ea sum, quæ pertulisse illum ad te existimo. Tibi autem idem consilii do, quod mihimetipsi: ut vitemus oculos hominum, si linguas minus facile possumus. Qui enim victoria se efferunt, quasi victos nos intuentur. Qui autem victos nostros moleste ferunt, nos dolent vivere. Quæres fortasse, cur, cum hæc in urbe sint, non absim, quemadmodum tu. Tu enim ipse, qui & me, & alios prudentia vincis, omnia, credo, vidisti, nihil te omnino fefellit. Quis est tam Lynceus, qui tantis tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? Ac mihi quidem jam pridem venit in mentem, bellum esse aliquo exire, ut ea, quæ agebantur hic, quæque dicebantur, nec viderem, nec audirem. Sed calumniabar ipse. putabam, qui obviam mihi venisset, ut cuique commodum esset; suspicaturum, aut dicturum, etiam si non suspicaretur: Hic aut metuit, & ea re fugit; aut aliquid cogitat, & habet navem paratam. Denique, levissime qui suspicaretur, & qui fortasse me optime novisset: putaret me idcirco discedere, quod quosdam homines oculi mei ferre non possent. Hæc ego suspicans, adhuc Romæ maneo: & tamen *ἀελυθότως* consuetudo diurna callum jam obduxit

duxit

duxit stomacho meo. Habes rationem mei consilii. Tibi igitur hoc censeo: latendum tantisper ibidem, dum defervescit hæc gratulatio, & simul dum audiamus, quemadmodum negotium confectum sit. confectum enim esse existimo. Magni autem intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum. quamquam quo me conjectura ducat, habeo: sed exspecto tamen. Te vero nolo, nisi ipse rumor jam raucus erit factus, ad Bajas venire. Erit enim nobis honestius, etiam cum hinc discesserimus. videri venisse in illa loca ploratum potius quam natatum. Sed hæc tu melius: modo nobis stet illud, una vivere in studiis nostris; a quibus antea delectationem modo petebamus, nunc vero etiam salutem: non deesse, si quis adhibere volet, non modo ut architectos, verum etiam ut fabros, ad ædificandum rempublicam, & potius libenter accurrere: si nemo utetur opera, tamen & scribere, & legere πολιτείας; & si minus in curia, atque in foro; at in litteris, & libris, ut doctissimi veteres fecerunt, navare rempublicam, & de moribus, ac legibus quærere. Mihi hæc videntur. Tu, quid sis acturus, & quid tibi placeat, pergratum erit, si ad me scripseris.

3.

CICERO VARRONI.

ETSI, quid scriberem, non habebam: tamen Caninio ad te eunti, non potui nihil dare. Quid ergo potissimum scribam? quod velle te puto, cito me ad te esse venturum. Etsi vide, quæso, satisne rectum sit, nos, hoc tanto incendio civitatis, in istis locis esse. Dabimus sermonem iis, qui nesciunt, nobis, quocumque in loco simus, eundem cultum, eundem victum esse. Quid refert? tamen in sermonem incidemus. Valde id, credo, laborandum est, ne, cum omnes in omni genere & scelerum, & flagitiorum volutentur, nostra nobiscum, aut inter nos cessatio vituperetur. Ego vero neglecta barbarorum inscitia, te persequar. Quamvis enim hæc sint misera, quæ sunt miserrima, tamen artes nostræ nescio quo modo nunc uberiores fructus ferre videntur, quam olim ferebant: sive quia nulla nunc in re alia acquiescimus, sive quod gravitas

mor;

morbi facit, ut medicinæ egeamus, eaque nunc appareat, cujus vim non sentiebamus, cum valebamus. Sed quid ego nunc hæc ad te, cujus domi nascuntur? *γλαυκ' εἰς Αἰθίνας.* nihil scilicet, nisi ut rescriberes aliquid, me expectares, sic igitur facies.

CICERO VARRONI, S.

4.

Περὶ δυνάτων me scito *κατὰ Διόδορον κρίνειν.* Quapropter, si venturus es, scito necesse esse te venire. sin autem non es, *τῶν ἀδυνάτων* est te venire. Nunc vide, utra te *κρίσις* magis delectet, *χρῦσιππίαι* ne, an hæc, quam noster Diodotus non concoquebat. Sed de his etiam rebus, otiosi cum erimus, loquemur. hoc etiam *κατὰ χρῦσιππον δυνάτων* est. De Coctio mihi gratum est. Nam id etiam Attico mandaram. Tu, si minus ad nos; accurremus ad te. si hortum in bibliotheca habes, deerit nihil.

CICERO VARRONI.

5.

MIHI vero ad non. bene maturum videtur fore, neque solum propter reipublicæ, sed etiam propter anni tempus. Quare diem istum probo. itaque eundem ipse sequar. Consilii nostri, ne si eos quidem, qui id sequuti non sunt, non pœniteret, nobis pœnitendum putarem. Sequuti enim sumus non spem, sed officium. Reliquimus autem non officium, sed desperationem. Ita verecundiores fuimus, quam qui se domo non commoverunt: saniores, quam qui, amissis opibus, domum non reverterunt. Sed nihil minus fero, quam severitatem otiosorum: & quoquo modo se res haberet, magis illos vereor, qui in bello occiderunt, quam hos curo, quibus non satisfacimus, quia vivimus. Mihi si spatium fuerit in Tusculanum ante nonas veniendi, istic te videbo. sin minus, persequar in Cumanum: & ante te certiolem faciam, ut lavatio parata sit.

CICERO VARRONI.

6.

CANINIUS noster me tuis verbis admonuit, ut scriberem ad te, si quid esset, quod putarem te sci-

I

re

re oportere. Est igitur adventus Cæsaris scilicet in expectatione: neque tu id ignoras. Sed tamen, cum ille scripsisset, ut opinor, se in Alsiense venturum; scripserunt ad eum sui, ne id faceret: multos ei molestos fore, ipsumque multis. Ostiæ videri commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam, quid interesset. Sed tamen Hirtius mihi dixit, & se ad eum, & Balbum, & Oppium scripsisse, ut ita faceret, homines, ut cognovi, amantes tui. Hoc ego idcirco nosse te volui, ut scires, hospitium tibi ubi parares, vel potius ubi utrique: quid enim ille facturus sit, incertum est: & simul ostentavi tibi, me istis esse familiarum, & consiliis eorum interesse. Quod ego cur nolim, nihil video. Non enim est idem, ferre, si quid ferendum est; & probare, si quid probandum non est. Etsi quid non probem? quid enim jam scio præter initia rerum. Nam hæc in voluntate fuerunt. Vidi enim (nam tu aberas) nostros amicos cupere bellum: hunc autem non tam cupere, quam non timere. Ergo hæc consilii fuerunt: reliqua necessaria. Vincere autem aut hos, aut illos necesse esse. Scio te semper mecum in luctu fuisse, cum videremus, quam illud ingens malum alterius utrius exercitus & ducum interitu: tum vero extremum malorum omnium esse civilis belli victoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos veneramus. Crudeliter enim otiosis minabantur: eratque iis & tua invisa voluntas, & mea oratio. Nunc vero, si essent nostri potiti, valde intemperantes fuissent. Erant enim nobis perirati, quasi quidquam de nostra salute decrevissemus, quod non idem illis censuissemus: aut quasi utilius reipublicæ fuerit, eos etiam ad bestiarum auxilium confugere, quam vel emori, vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen vivere. At in perturbata republica vivimus. Quis negat? Sed hoc viderint ii, qui nulla sibi subsidia ad omnes vitæ status paraverunt. huc enim ut venirem, superior longius, quam volui, fluxit oratio. Cum enim te semper magnum hominem duxi: tum quod his tempestatibus es prope solus in portu; fructusque doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, ut ea consideres,

deres, eaque tractes, quorum & usus, & delectatio est omnibus istorum & actis, & voluptatibus antepone-nda. Equidem hos tuos Tusculanenses dies instar esse vitæ puto; libenterque omnibus omnes opes concesserim, ut mihi liceat, vi nulla interpellante, isto modo vivere. Quod nos quoque imitamur, ut possumus, & in nostris studiis libentissime conquiescimus. Quis enim hoc non dederit nobis, ut cum opera nostra patria sive non possit uti, sive nolit, ad eam vitam revertamur, quam multi docti homines, fortasse non recte, sed tamen multi etiam reipublicæ præponendam putaverunt? Quæ igitur studia magnorum hominum sententia, vacationem habent etiam publici muneris, iis concedente republica cur non abutamur? Sed plus facio, quam Caninius mandavit. Is enim si quid ego scirem, rogarat, quod tu nescires. ego tibi ea narro, quæ tu melius scis, quam ipse, qui narro. Faciam ergo illud, quod rogatus sum, ut eorum, quæ temporis hujus sint, quæve audiero, ne quid ignores.

CICERO VARRONI.

7.

CENABAM apud Sejum, cum utrique nostrum reddi-
tæ sunt a te litteræ. Mihi vero jam maturum vi-
detur. Nam quod antea calumniatus sum, indicabo
malitiam meam. Volebam prope alicubi esse, si quid
bonæ salutis, *οὐκ ἔτι δὲ ἐρχομένω* nunc, quum con-
fecta sunt omnia, dubitandum non est, quin equis vi-
ris. Nam ut audiui de L. Cæsare F. mecum ipse, *quid
hic mihi faciet patri?* Itaque non desino apud istos, qui
nunc dominantur, cenitare. Quid faciam? temporis ser-
viendum est. Sed ridicula missa; præsertim cum sit
nihil, quod rideamus.

Africa terribili tremit horrida terra tumultu.

Itaque nullum est *ἀποπροσηγμένον*, quod non verear.
Sed quod quæris, quando, qua, quo, nihil adhuc sci-
mus. Istuc ipsum de Bajis, nonnulli dubitant, an per
Sardiniam veniat. Illud enim adhuc prædium suum
non inspexit: nec ullum habet deterius, sed tamen
non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Si-
ciliam:

cilium: vel jam sciemus. adventat enim Dolabella. eum puto magistrum fore. Πολλοὶ μαθητῶν κρείττους διδασκάλων. Sed tamen, si sciam, quid tu constitueris, meum consilium accommodabo potissimum ad tuum. Quare exspecto tuas litteras.

8. CICERO VARRONI.

ETSI munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne populus quidem solet, nisi concitatus: tamen ego exspectatione promissi tui moveor, ut admoneam te, non ut flagitem. Misi autem ad te quattuor admonitores non nimis verecundos. Nosti enim profecto os illius adolescentioris Academiae. Ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandavi, ut rogarent. Exspectabam omnino jamdiu, meque sustinebam, ne ad te prius ipse quid scriberem, quam aliquid accepissem, ut possem te remunerari quam simillimo munere. Sed, cum tu tardius faceres, id est, ut ego interpretor, diligentius: teneri non potui, quin conjunctionem studiorum, amorisque nostri, quo possem litterarum genere, declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cum esset una Pomponius. tibi dedi partes Antiochias, quas a te probari intellexisse mihi videbar: mihi summi Philonis. Puto fore, ut, cum legeris, mirere, nos id locutos esse inter nos, quod numquam locuti sumus, sed nosti morem dialogorum. Posthac autem, mi Varro, quam plurima, si videtur, & de nobis inter nos: sero fortasse; sed superiorum temporum fortuna reipublicae causam sustineat. Hæc ipsi præstare debemus. Atque utinam quietis temporibus, atque aliquo, si non bono, at saltem certo statu civitatis, hæc inter nos studia exercere possemus! Quamquam tum quidem vel aliæ quæpiam rationes, honestas nobis & curas, & actiones darent: nunc autem quid est, sine his cur vivere velimus? Mihi vero cum his ipsis vix: his autem detractis, ne vix quidem. Sed hæc coram, & sæpius. Migrationem, & emtionem feliciter evenire volo, tuumque in ea re consilium præbo. Cura ut valeas.

DOLA-

DOLABELLA CICERONI, S. D.

9.

^{ale uulgo}
Si v. G. v. & Tullia nostra recte V. Terentia minus
 belle habuit; sed certum scio jam convaluisse eam.
 Præterea rectissime sunt apud te omnia. Etsi nullo
 tempore in suspicionem tibi debui venire, partium
 causa potius, quam tua, tibi suadere, ut te aut cum
 Cæsare, nobiscumque jungeres, aut certe in otium
 referres: præcipue nunc jam, inclinata victoria, ne
 possum quidem in ullam aliam incidere opinionem,
 nisi in eam, in qua scilicet tibi suadere videar, quod
 pie tacere non possum. Tu autem, mi Cicero, sic hæc
 accipies, ut, siue probabuntur tibi, siue non probabuntur, ab
 optimo certe animo, ac deditissimo tibi, & cogitata, &
 scripta esse judices. Animadvertis, Cn. Pompejum nec no-
 minis sui, nec rerum gestarum gloria, neque etiam
 regum, ac nationum clientelis, quas ostentare crebro
 solebat, esse tutum: & hoc etiam, quod infimo cuique
 contigit, illi non posse contingere, ut honeste effugere
 possit, pulso Italia, amissis Hispaniis, capto exercitu
 veterano, circumvallato nunc denique: quod nescio,
 an ulli unquam nostro acciderit imperatori. Quam-
 obrem, quid aut ille sperare possit, aut tu, animam
 adverte pro tua prudentia. Sic enim facillime, quod
 tibi utilissimum erit, consilii capies. Illud autem te
 peto, ut, si jam ille evitaverit hoc periculum, & se
 abdidit in classem, tu tuis rebus consulas; & aliquan-
 do tibi potius, quam cuivis, sis amicus. Satisfactum
 est jam a te vel officio, vel familiaritati; satisfactum
 etiam partibus, & ei reipublicæ, quam tu probabas.
 reliquum est, ubi nunc est respublica, ibi simus po-
 tius, quam, dum illam veterem sequamur, simus in
 nulla. Quare velim, mi jucundissime Cicero, si forte
 Pompejus pulsus his quoque locis, rursus alias regio-
 nes petere cogatur, ut tu te vel Athenas, vel in quam-
 vis quietam recipias civitatem. Quod si eris facturus,
 velim mihi scribas, ut ego, si ullo modo potero, ad
 te advolem. Quæcunque de tua dignitate ab
 imperatore erunt impetranda, qua est humani-
 tate Cæsar, facillimum erit ab eo tibi ipsi impetra-
 re; & meas tamen preces apud eum non minimum

auctoritatis habituras puto. Erit tuæ quoque fidei, & humanitatis, curare, ut is tabellarius, quem ad te misit, reverti possit ad me: & a te mihi litteras referat.

10. M. CICERO P. DOLABELLAE, S. D.

NON sum ausus Salvio nostro nihil ad te litterarum dare, nec mehercule habebam, quid scriberem, nisi te a me mirabiliter amari: de quo etiam nihil scribente me, te non dubitare, certo scio. Omnino mihi magis litteræ sunt expectandæ a te, quam a me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem scire curare: nisi forte scire vis, me inter Niciam nostrum, & Vidium, iudicem esse. Profert alter (ut opinor) duobus versiculis expensum Niciæ: alter Aristarchus hos ἀβελίξει. Ego, tamquam criticus antiquus, iudicaturus sum, utrum sint τοῦ ποιῆσαι, an παρεμβεβλημένος. Puto nunc dicere: Oblitusne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & ingentium squillarum cum Sophia Septimia? Quid ergo? tu adeo mihi excussam severitatem veterem putas, ut ne in foro quidem reliquæ pristinae frontis appareant? sed tamen suavissimum συμβιωτήν nostrum, præstabo integellum: nec committam, ut, si ego eum condemnaro, tu restituas, ne habeat Bursa Plancus, apud quem litteras discat. Sed quid ago? cum mihi sit incertum, tranquillone sis animo, an, ut in bello, in aliqua majuscula cura, negotiove versere, labor longius. Cum igitur mihi erit exploratum, te libenter esse risurum, scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo, vehementer populum sollicitum fuisse de P. Sullæ morte, ante quam certum scierit. Nunc quærere desierunt, quomodo perierit. satis putant, se scire, quod sciunt. Ego ceteroqui animo æquo fero; unum vereor, ne hasta Cæsaris refrixerit.

11. CICERO DOLABELLAE.

VEL meo ipsius interitu malletm litteras meas desiderares, quam eo casu, quo sum gravissime affectus: quem ferrem certe moderatius, si te haberem. Nam & oratio tua prudens, & amor erga me singularis,

ris,

ris, multum levaret. Sed quum brevi tempore, ut opinio nostra est, te sum visurus, ita me affectum offendes, ut multum a te possim juvari: non quo ita sim fractus, ut aut hominem me esse oblitus sim, aut fortunæ succumbendum putem; sed tamen hilaritas illa nostra, & suavitas, quæ te præter ceteros delectabat, erepta mihi omnis est. Firmitatem tamen & constantiam, si modo fuit aliquando in nobis, eandem cognosces, quam reliquisti. Quod scribis, prælia te mea causa sustinere: non tam id laboro, ut, si qui mihi obtrectent, a te refutentur; quam intelligi cupio, quod certe intelligitur, me a te amari, quod ut facias, te etiam atque etiam rogo. Ignoscasque brevitati litterarum mearum. nam & celeriter una futuros nos arbitror, & nondum satis confirmatus sum ad scribendum.

CICERO DOLABELLÆ. 12.

GRATILOR Bajis nostris; siquidem, ut scribis, salubres repente factæ sunt: nisi forte te amant, & tibi assentantur; & tamdiu, dum tu ades, sunt oblitæ sui. Quod quidem si ita est, minime miror, cælum etiam, & terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Oratiunculam, pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram. Itaque eam tibi misi, quam velim sic legas, ut causam tenuem, & inopem, nec scripture magno opere dignam. Sed ego hospiti veteri, & amico munusculum mittere volui levidense, crasso filo, cujusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortique sis: ut tua moderatio, & gravitas, aliorum infamet injuriam.

CICERO DOLABELLÆ, S. 13.

CAIUS Subernius Calenus, & meus est familiaris, & Lepthæ nostri familiarissimè pernecessarius, is cum vitandi belli causa profectus esset in Hispaniam cum M. Varrone ante bellum, ut in ea provincia esset, in qua nemo nostrum, post Afranium superatum, bellum ullum fore putarat: incidit in ea ipsa mala, quæ sum-

no studio vitaverat. Oppressus est enim bello repen-
tino: quod bellum commotum a Scapula, ita postea
confirmatum est a Pompejo, ut nulla ratione se ab
illa miseria eripere posset. Eadem causa fere est M.
Planii heredis, qui est item ut Calenus, Leptæ nostrî
familiarissimus. Hosce igitur ambo tibi sic commendo,
ut majore cura, studio, sollicitudine animi commen-
dare non possim. Volo ipsorum causa: meque in eo
vehementer & amicitia movet, & humanitas. Leptæ
vero cum ita laboret, ut ejus fortunæ videantur in di-
scrimen venire: non possum ego non aut proxime, at-
que ille, aut etiam æque laborare. Quapropter, etsi
sepe expertus sum, quantum me amares: tamen sic
velim tibi persuadeas, id me in hac re maxime judi-
caturum. Peto igitur a te, vel, si pateris, oro, ut
homines miseros, & fortuna, quam vitare nemo po-
test, magis, quam culpa, calamitosos, conserves in-
columes: velisque per te, me hoc muneris cum ipsis
amicis hominibus, tum manicipio Caleno, quocum
mihi magna necessitudo est, tum Leptæ, quem omni-
bus antepono, dare. Quod dicturus sum, puto equi-
dem non valde ad rem pertinere, sed tamen nihil obest
dicere, res familiaris alteri eorum valde exigua est,
alteri vix equestris. Quapropter quam his Cæsar vitam
sua liberalitate concessit, nec est, quod iis præterea
magnopere possit adimi: reditum, si me tantum amas,
quantum certe amas, hominibus confice. In quo ni-
hil est, præter viam longam: quam idcirco non fugi-
unt, ut & vivant cum suis, & moriantur domi. Quod
ut evitare, contendasque, vel potius ut perficias, (pos-
se enim te, mihi persuasi) vehementer te etiam atque
etiam rogo.

14. CICERO DOLABELLÆ CONSULI, 3.

ETSI contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, sa-
tisque ex ea magnam lætitiã, voluptatemque ca-
piebam: tamen non possum non confiteri, cumulari
me maximo gaudio, quod vulgo hominum opinio fo-
cium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni
(convenio autem quotidie plurimos; sunt enim per-
multis

multi optimi viri, qui valetudinis causa in hæc loca veniant; præterea ex municipiis frequentes necessarii mei) qui omnes, cum te summis laudibus ad cælum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consiliis obtemperans, præstantissimum te civem, & singularem consulem præbeas. Quibus ego, quamquam verissime possum respondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cujusquam egero consilio: tamen neque plane assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis a meis consiliis profecta videatur: neque valde nego. Sum enim avidior etiam, quam satis est, gloriæ. Et tamen non alienum dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni, regum regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem: mihi vero gloriosum, te juvenem consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, quam me plane salutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ vero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te consulem, solum possumus vere consulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum umquam, nihil reipublicæ salutarius. Atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ sinas cernere: neque aliqua ex parte, in societatem tuarum laudum venire patiari. quamquam, mi Dolabella, (hæc enim jocus sum) libentius omnes meas, si modo sunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti: tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil umquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut scis) M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos

mores, singularem probitatem, atque constantiam. tamen idibus Martiis tantum accessit ad amorem, ut mirarer, locum fuisse augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatam etiam videbatur. Quis erat, qui putaret, ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te hortor, ut dignitati, & gloriae servias? proponam tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quam te ipsum. te imitare oportet: tecum ipse certes ne licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis, non modo non invidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuae; sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenii atque consilii. Legi enim concionem tuam, nihil illa sapientius, ita pedetentim, & gradatim tum accessus a te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem metu: neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum facti. Intelligere debes, in te positam esse rempublicam, tibi non modo tuendos, sed etiam ornandos esse illos viros, a quibus initium liberatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propedem, ut spero. Tu quum rempublicam, nosque conservas, fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.

15.

CICERO PAETO, 5.

DILABUIS tuis epistolis respondebo: uni, quam triduo ante acceperam a Zetho: alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis litteris intellexi pergratam tibi perspectum esse gaudeo. Sed, mihi crede, non perinde, ut est reapse, ex litteris perspicere

cere potuisti. Nam cum a satis multis (non enim possum aliter dicere) & coli me videam, & diligi: nemo est illorum omnium mihi te jucundior. Nam quod me amas: quod id & jampridem, & constanter facis: est id quidem magnum, atque haud scio an maximum; sed tibi commune cum multis, quod tu ipse tam amandus es, tamque dulcis, tamque in omni genere jucundus, id est proprie tuum. Accedunt non Attici, sed falsiores, quam illi Atticorum, Romani veteres, atque urbani sales. Ego autem (existimes licet, quod lubet) mirifice capior facetiis, maxime nostratibus, praesertim cum eas videam primum oblitas Latio, tum, cum in urbem nostram est infusa peregrinitas, nunc vero etiam Braccatis, & Transalpinis nationibus, ut nullum veteris leporis vestigium appareat. Itaque, te cum video, omnes mihi Granios, omnes Lucilios, (vere ut dicam) Crassos quoque, & Laelios videre videor. Moriar, si praeter te, quemquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquae & vernaculae festivitatis agnoscere. Ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris, me tanta perturbatione valitudinis tuae, tam graviter exanimatum fuisse? Quod autem altera epistola purgas te, non dissuasorem mihi emtionis Neapolitanae fuisse, sed auctorem demorationis urbanae: neque ego aliter accepi. intellexi tamen idem, quod his intelligo litteris, non existimasse te, mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, sed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora. Quid simile? ne mi quidem ipsi tunc placebat diutius abesse ab reipublicae custodia. sedebamus enim in puppi & clavum tenebamus. nunc autem vix est in sentina locus. An minus multa senatus consulta futura putas, si ego sim Neapoli? Romae cum sum, & urgeo forum, senatus consulta scribuntur apud amatorem tuum, familiarem meum. Et quidem cum in mentem venit, ponor ad scribendum: & ante audio senatus consultum in Armeniam, et Syriam esse perlatum, quod in meam sententiam factum esse dicatur, quam omnino mentionem ullam de ea re esse factam. Atque hoc

nolim me joculari putes. Nam mihi scito jam a regibus ultimis allatas esse litteras, quibus mihi gratias agant, quod se mea sententia reges appellaverim: quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Quid ergo est? tamen quamdiu hic erit noster hic praefectus moribus, parebo auctoritati tuae. cum vero aberit, ad fungos me tuos conferam. Domum si habebo, in denos dies, singulos sumptuariae legis dies conferam. Sin autem minus invenero, quod placeat: decrevi habitare apud te. Scio enim me nihil tibi gratius facere posse. Domum Sullanam desperabam jam, ut tibi proxime scripsi: sed tamen non abjeci. Tu velim, ut scribis, cum fabris eam perspicias. Si enim nihil est in parietibus, aut in tecto vitii, cetera mihi probabuntur.

16.

CICERO PAPIRIO PAETO, S.

DELECTARUNT me tuae litterae, in quibus primum amavi amorem tuum, qui te ad scribendum incitavit, verentem, ne Silius suo nuntio aliquid mihi sollicitudinis attulisset; de quo & tu mihi antea scripseras, bis quidem eodem exemplo, facile ut intelligerem, te esse commotum: & ego tibi accurate rescripseram, ut quoquo modo in tali re, atque tempore aut liberarem te ista cura, aut certe levarem. Sed quum proximis quoque litteris ostendis, quantae tibi curae sit ea res; sic, mi Paete, habeto: quidquid arte fieri poterit (non enim jam satis est consilio pugnare: artificium quoddam excogitandum est) sed tamen quidquid elaborari, aut effici potuerit, ad istorum benivolentiam conciliandum, & colligendum, summo studio me consecutum esse: nec frustra, ut arbitror, sic enim color, sic observor ab omnibus his, qui a Caesare diliguntur, ut ab his me amari putem. Nam etsi non facile dijudicatur amor verus, & fictus, nisi aliquod incidat ejusmodi tempus, ut, quasi aurum igni, sic benivolentia fidelis periculo aliquo perspicui possit; cetera sunt signa communia: sed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo, vereque arbitrer diligere, quia & nostra fortuna ea est, & illorum, ut simulandi causa non sit. De illo autem, quem penes est omnia potestas,
nihil

nihil video, quod timeam: nisi quod omnia sunt incerta, cum a jure discessum est: nec præstari quidquam potest, quale futurum sit, quod positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine. Sed tamen ejus ipsius nulla re a me offensus est animus. Est enim adhibita in ea re ipsa summa a nobis moderatio. Ut enim olim arbitrabar esse meum libere loqui, cujus opera esset in civitate libertas: sic, ea nunc amissa, nihil loqui, quod offendant aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, voluntatem. Effugere autem si velim nonnullorum acute, aut facere dictorum offensionem, fama ingenii mihi est abjicienda: quod si id possem, non recusarem. Sed tamen ipse Cæsar habet peracre judicium: & ut Servius, frater tuus, quem litteratissimum fuisse judico, facile diceret, hic versus Plauti non est, hic est, quod tritas aures haberet notandis generibus poetarum, & consuetudine legendi: sic audio Cæsarem, cum volumina jam confecerit ἀποφθεγμάτων, si quod afferatur ad eum pro meo, quod meum non sit, rejicere solere: quod eo nunc magis facit, quia vivunt mecum fere quotidie illius familiares. Incidunt autem in sermone vario multa, quæ fortasse illis cum dixi, nec illitterata, nec insulsa esse videantur. Hæc ad illum cum reliquis actis perferuntur. ita enim ipse mandavit. Sic fit, ut, si quid præterea de me audiat, non audiendum putet. Quamobrem Oenomaos tuo nihil utor: etsi posuisti loco versus Accianos. Sed quæ est invidia? aut quid mihi nunc invideri potest? Verum fac esse omnia. Sic video philosophis placuisse iis, qui mihi soli videntur vim virtutis tenere, nihil esse sapientis præstare, nisi culpam; qua mihi videor dupliciter carere: & quod ea senterim, quæ rectissima fuerunt; & quia, cum viderem præsidii non satis esse ad ea obtinenda, viribus certandum cum valentioribus non putarim. Ergo in officio boni civis, certe non sum reprehendendus. Reliquum est, ne quid stulte, ne quid temere dicam aut faciam contra potentes. Id quoque puto esse sapientis. cetera vero, quid quisque me dixisse dicat; aut quomodo ille accipiat; aut qua fide mecum vivant ii, qui me

assidue colunt, & observant, præstare non possum. Ita fit, ut & consiliorum superiorum conscientia, & præsentis temporis moderatione me consolentur: & illam Accii similitudinem non modo jam ad invidiam, sed ad fortunam transferam: quam existimo levem, & imbecillam, animo firmo, & gravi, tamquam fluctum a saxo, frangi oportere. Etenim cum plena sint monumenta Græcorum, quemadmodum sapientissimi viri regna tulerint vel Athenis, vel Syracusis: cum, servientibus suis civitatibus, fuerint ipsi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum statum sic posse, ut neque offendam animum cujusquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc venio ad jocationes tuas, quum tu secundum Oenomaum Accii, non, ut olim solebat, Atellanum; sed, ut nunc fit, mimum introduxisti. Quem tu mihi Popilium, quem Denarium narras? quam Tyrotarichi patinam? facilitate mea ista ferebantur antea; nunc mutata res est. Hirtium ego, & Dolabellam dicendi discipulos habeo, cenandi magistros. Puto enim te audisse, (si forte ad vos omnia perferuntur,) illos apud me declamitare, me apud eos cenitare. Tu autem, quod mihi bonam copiam ejures, nihil est. tum enim, cum rem habebas, quæsticulis te faciebam attentiores, nunc, cum tam æquo animo bona perdas, non eo sis consilio, ut, cum me hospitio recipias, æstimationem te aliquam putes accipere. etiam hæc levior est plaga ab amico, quam a debitore. Nec tamen eas cenas quæro, ut magnæ reliquæ fiant: quod erit, magnificum sit, & lautum. Memini te mihi Phameæ cenam narrare, temperius fiat: cetera eodem modo. Quod si perseveras me ad matris tuæ cenam revocare, feram id quoque. Volo enim videre animum, qui mihi audeat ista, quæ scribis, apponere, aut etiam polypum Miniani Jovis similem. Mihi crede: non audebis. Ante meum adventum fama ad te de mea nova lautitia veniet: eam extimesces. Neque est, quod in promulsæ spei ponas aliquid; quam totam sustuli. Solebam enim antea delibitari oleis, & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modo isto venire. Tu vero (volo enim abstergere animi tui metum) ad Tyrotarichum

chum

cham antiquum redi. Ego tibi unum sumtum afferam, quod balneum calfacias oportebit: cetera more nostro; superiora illa lusimus. De villa Seliciana & curasti diligenter, & scripsisti facetissime. Itaque puto me prætermisurum. salis enim satis est, fannionum parum. Vale.

CICEROL. PAPIRIO PAETO, S. 17.

NON tu homo ridiculus es, qui, cum Balbus noster apud te fuerit, ex me quæras, quid de istis municipiis, & agris futurum putem? quasi aut ego quidquam sciam, quod iste nesciat: aut, si quid aliquando scio, non ex isto soleam scire. Immo vero, si me amas, tu fac, ut sciam, quid de nobis futurum sit. Habuisti enim in tua potestate, ex quo vel ex sobrio, vel certe ex ebrio scire posses. Sed ego ista, mi Paete, non quæro: primum quia de lucro prope jam quadriennium vivimus; si aut hoc lucrum est, aut hæc vita, superstitem reipublicæ vivere: deinde, quod scire quoque mihi videor, quid futurum sit. fiet enim quodcumque volent, qui valebunt: valebunt autem semper arma. Satis igitur nobis esse debet, quidquid conceditur, hoc si qui pati non potuit, mori debuit. Vejentem quidem agrum, & Capenam metiuntur, hoc non longe abest a Tusculano. Nihil tamen timeo: fruor, dum licet: opto, ut semper liceat. Si id minus contigerit: tamen, quum ego vir fortis, idemque philosophus, vivere pulcherrimum duxi, non possum eum non diligere, cujus beneficio id consecutus sum. qui si cupiat esse rempublicam, qualem fortasse & ille vult, & omnes optare debemus; quid faciat tamen, non habet: ita se cum multis colligavit. Sed longius progredior. scribo enim ad te. Hoc tamen scito, non modo me, qui consiliis non intersum, sed ne ipsum quidem principem scire, quid futurum sit. Nos enim illi servimus: ipse temporibus. ita nec ille, quid tempora postulatura sint; nec nos, quid ille cogitet, scire possumus. Hæc tibi antea non rescripsi, non quo cessator esse solem, præsertim in litteris: sed cum explorati nihil haberem, nec tibi sollicitudinem ex dubitatione
mea,

mea, nec spem ex affirmatione afferre volui. Illud tamen abscribam, quod est verissimum, me his temporibus adhuc de isto periculo nihil audisse. Tu tamen pro tua sapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quæcumque erunt.

18. CICERO S. D. L. PAPIRIO PAETO.

CUM essem otiosus in Tusculano, propterea quod discipulos obviam miseram, ut iidem me quam maxime conciliarent familiari suo; accepi tuas litteras, plenissimas suavitatis: ex quibus intellexi probari tibi meum consilium, quod, ut Dionysius tyrannus, cum Syraculis pulsus esset, Corinthi dicitur ludum aperuisse; sic ego, sublaris iudiciis, amisso regno forensi, ludum quasi habere cœperim. Quid quæris? me quoque delectat consilium. multa enim consequor: primum id, quod maxime nunc opus est, munio me ad hæc tempora. Id cuiusmodi sit, nescio: tantum video, nullius adhuc consilia me huic antepone; nisi forte mori melius fuit. in lectulo? fateor; sed non accidit. in acie? non fui. Ceteri quidem, Pompejus, Lentulus tuus, Scipio, Afranius, foede perierunt. At Cato præclare. Jam istuc quidem, cum volumus, licebit, demus modo operam, ne tam necesse nobis sit, quam illi fuit; id quod agimus. Ergo hoc primum. Sequitur illud, Ipse melior fio: primum validudine, quam, intermissis exercitationibus, amiseram; deinde ipsa illa, si qua fuit in me, facultas orationis, nisi me ad has exercitationes retulisset, exaruisset. Extremum illud est, quod tu nescio an primum putes, plures jam pavones confeci, quam tu pullos columbinos. Tu istuc te Athetiano jure delectato: ego me hic Hirtiano. Veni igitur, si vir es, & discere jam προλεγόμενας, quas quæris; etsi sus Minervam. Sed quando, ut video, æstimationes tuas vendere non potes, neque ollam denariorum implere, Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate, quam istuc fame. Video te bona perdidisse: spero idem istuc familiares tuos. Actum igitur de te est, nisi provides. Potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse quum cantherium comedisti,

Ro-

Romam perveni. Sella tibi erit in Iudo, tamquam hypodidascalo proxima. eam pulvinus sequetur.

CICERO S. D. L. PAPIRIO PAETO. 19.

TAMEN a malitia non discedis. tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. hoc videris dicere, cum reges tam sint continentes, multo magis consulares esse oportere. nescis me ab illo omnia expiscatum. recta eum a porta domum meam venisse. neque hoc admiror, quod non ad tuam potius; sed illud, quod non ad suam. Ego autem primis tribus verbis, Quid noster Pætus? at ille adjurans, Nusquam se umquam libentius. Hoc si verbis affecutus es, aures ad te afferam non minus elegantes. sin autem obsonio; peto a te, ne pluris esse balbos, quam disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed, si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam, ut te sero a me certiozem factum putes.

CICERO PAETO. 20.

DUPLICITER delectatus sum tuis litteris, & quod ipse risi, & quod te intellexi jam posse ridere. Me autem a te, ut scurram velitem, malis oneratum esse, non moleste tuli. Illud doleo, in ista loca venire me, ut constitueram, non potuisse. habuisses enim non hospitem, sed contubernalem. At quem virum? non eum, quem tu es solitus promulside conficere. Integram tamen ad ovam affero. Itaque usque ad assum vitulinum opera perducitur. Illa mea, quæ solebas antea laudare, o hominem facilem! o hospitem non gravem! abierunt. Nam omnem nostram de republica curam, cogitationem de dicenda in senatu sententia, commentationem causarum, abjecimus. In Epicuri nos adversarii nostri castra coniecimus: nec tamen ad hanc insolentiam: sed ad illam tuam lautitiam, veterem dico, cum in sumtum habebas. Etsi numquam plura prædia habuisti. Proinde te para, cum homine & edaci tibi res est, & qui jam aliquid intelligat. *Ἰψυμαδῆς* autem homines, scis quam insolentes sint. de discenda tibi sunt *ἰσποrellæ*, & *artolagani* tui. Nos
autem

autem artis tantum habemus, ut Verrium tuum, & Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? vocare sapius audeamus. Sed vide audaciam, etiam Hir-
tio cenam dedi sine pavone, tamen in ea cena cocus meus præter jus fervens nihil potuit imitari. Hæc igitur est nunc vita nostra. Mane salutamus domi & bonos viros multos, sed tristes; & hos lætos victores: qui me quidem perofficose, & peramanter observant. Ubi salutatio defluxit, litteris me involvo, aut scribo, aut lego. Veniunt etiam qui me audiunt, quasi doctum hominem, quia paullo sum, quam ipsi, doctior. Inde corpori omne tempus datur. Patriam eluxi jam & gravius & diutius, quam ulla mater unicum filium. Sed cura, si me amas, ut valeas: ne ego, te jacente, bona tua comedim. Statui enim tibi ne ægroto quidem parcere.

21. CICERO PAETO, S.

AIN tandem? insanire tibi videris, quod imitere verborum meorum, ut scribis, fulmina? tum insanires, si consequi non posses. cum vero etiam vincas, me prius irrideas, quam te, oportet. Quare nihil tibi opus est illud a Trabea, sed potius ἀπὸ τεύχμα meum. Verumtamen quid tibi ego in epistolis videor? nonne plebejo sermone agere tecum? nec enim semper eodem modo. Quid enim simile habet epistola aut iudicio, aut concioni? quin ipsa iudicia non solemus omnia tractare uno modo. Privatas causas, & eas tenues, agimus subtilius: capitis, aut famæ, scilicet ornatus. epistolas vero, quotidianis verbis texere solemus. Sed tamen, mi Pæte, quid tibi venit in mentem negare, Papirium quemquam umquam, nisi plebeium fuisse? fuerunt enim patricii minorum gentium, quorum princeps L. Papirius Mugillanus, qui consul cum L. Semp-
pronio Attratino fuit, cum ante censor cum eodem fuisset, annis post Romam conditam cccxii. Sed tum Papirii dicebimini. Post hunc, xlii. fuerunt sella curuli ante L. Papirium Crassum, qui primum Papirius est vocari desitus. Is dictator cum L. Papirio Cursore, magistro equitum, factus est, annis post Romam con-
di-

ditam ccccxv, & quadriennio post consul cum C. Duilio. Hunc secutus est Cursor, homo valde honoratus: deinde L. Masso, ædilius: inde multi Massones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas, volo. Deinde Carbones, & Turdi insequuntur. Hi plebeji fuerunt: quos contempnas, censeo. Nam præter hunc C. Carbonem, quem Damasippus occidit, civis e republica, Carbonum nemo fuit. Cognovimus C. Carbonem, & ejus fratrem scurram. quid his improbius? de hoc amico meo, Rubriæ filio, nihil dico. Tres illi fratres fuere, C. Cn. M. Carbones, Marcus P. Flacco accusante, condemnatus, fur magnus ex Sicilia: Cajus, accusante L. Crasso, cantharidas sumisse dicitur. is & tribunus plebis seditiosus, & P. Africano vim attulisse existimatus est. Hoc vero, qui Lilybæi a Pompejo nostro est interfectus, improbius nemo, meo judicio, fuit. Jam pater ejus accusatus a M. Antonio, futorio atramento absolutus putatur. Quare ad patres censeo revertare, plebeji quam fuerint importuni, vides.

CICERO PAETO.

32.

AMO verecundiam, vel potius libertatem loquendi. Atqui hoc Zenoni placuit, homini mehercule acuto: etiam Academiæ nostræ cum eo magna rixa est. Sed, ut dico, placet Stoicis, suo quamque rem nomine appellare. Sic enim differunt, Nihil esse obscenum, nihil turpe dictu. Nam, si quod sit in obscenitate flagitium, id aut in re esse, aut in verbo: nihil esse tertium. In re non est. Itaque non modo in comœdiis res ipsa narratur: ut ille in Demiurgo modo (forte nosti canticum: meministi Roscium) ita me destituit nudum, totus est sermo verbis rectus, re impudentior. sed etiam in tragœdiis. quid est enim illud? Quæ mulier una? quid, inquam, est? Usurpata duplex cubile? Quid? hujus Pheræi hic cubile inire est ausus. Quid est, Virginem me quondam invitam per vim violat? Jupiter bone, violat? atqui idem significat: sed alterum nemo tulisset. Vides igitur, cum eadem
res

res sit, quia verba non sint, nihil videri turpe. Ergo in re non est: multo minus in verbis. Si enim quod verbo significatur, id turpe non est, verbum, quod significat, turpe esse non potest. Anum appellas alieno nomine: cur non suo potius? Si turpe est, ne alieno quidem: si non est, suo potius. Caudam antiqui penem vocabant: ex quo est propter similitudinem penicillus. At hodie penis est in obscenis. At vero Piso ille Frugi in Annalibus suis queritur, adolescentes peni deditos esse. Quod tu in epistola appellas suo nomine, ille testius penem. Sed quia multi, factum est tam obscenum, quam id verbum, quo tu usus es. Quid, quod vulgo dicitur, Cum nos te voluimus convenire, num obscenum est? Memini, in senatu diserrum consularem ita eloqui. Hanc culpam majorem, an illam dicam? potuit obscenius? non, inquis. non enim ita sensit. Non ergo in verbo est. docui autem in re non esse. nusquam igitur est. Liberis dare operam quam honeste dicitur? etiam patres rogant filios. ejus operæ nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen. Is Connus vocitatus est, num id obscenum putas? Cum loquimur terni, nihil flagiti dicimus, at cum bini, obscenum est. Græcis quidem, inquis. nihil est ergo in verbo, quum & ego Græce scio: & tamen tibi dico, bini: idque tu facis, quasi ego Græce, non Latine dixerim. Ruta, & menta, recte utrumque. Volo mentam pusillam ita appellare, ut rutulam: non licet. Bella rectoriola: dic ergo etiam pavimenta isto modo, non potes. Viden' igitur nihil esse, nisi ineptias: turpitudinem nec in verbo esse, nec in re: itaque nusquam esse. Igitur in verbis honestis obscena ponimus. Quid enim, non honestum verbum est divisio? At inest obscenum, cui respondet intercapedo. num hæc ergo obscena sunt? Nos autem ridicule. Si dicimus, ille patrem strangulavit, honorem non præfamur. sin de Aurelia aliquid, aut Lollia: honos præfandus est. Et quidem jam non etiam obscena verba, pro obscenis sunt. Batuit, inquit, impudenter: depfit multo impudentius. Atqui neutrum est obscenum. stultorum plena sunt omnia. Testes, verbum

honestissimum in iudicio: alio loco, non nimis, ac honesti, colui Lanuvini: Cliternini, non honesti. Quid? ipsa res modo honesta, modo turpis? suppedit, flagitium est, jam erit nudus in balneo, non reprehendes. Habes scholam Stoicam, ὁ σοφὸς εὐδυσπρήμων ἔσται, quam multa ex uno verbo tuo? Te adversus me omnia audere gratum est. Ego servo, & servabo (sic enim assuevi) Platonis verecundiam. Itaque tectis verbis ea ad te scripsi, quæ apertissimis agunt Stoici. Sed illi etiam crepitus ajunt æque liberos, ac ructus esse oportere. Honorem igitur, Kalendis Mart. Tu me diliges & valebis.

CICERO PAPIRIO PAETO.

23.

HERI veni in Cumanum: cras ad te fortasse. Sed cum certum sciam, faciam te paullo ante certiolem. Etsi M. Ceparius, cum mihi in silva Gallinaria obviam venisset, quæsissemque, quid ageres, dixit te in lecto esse, quod ex pedibus laborares. Tuli scilicet moleste, ut debui: sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viderem, & cenarem etiam. Non enim arbitror cocum etiam te artriticum habere. Expecta igitur hospitem cum minime edacem, tum inimicum cenis sumtuosis.

CICERO PAETO.

24.

RUFUM istum, amicum tuum, de quo iterum jam ad me scribis, adjuvarem, quantum possem, etiam si ab eo læsus essem, cum te tantopere viderem ejus causa laborare. cum vero & ex tuis litteris, & ex illius ad me missis intelligam, & judicem, magnæ curæ ei salutem meam fuisse: non possum ei non amicus esse, neque solum tua commendatione, quæ apud me, ut debet, valet plurimum: sed etiam voluntate, ac iudicio meo. volo enim te scire, mi Paete, initium mihi suspicionis, & cautionis, & diligentia fuisse, litteras tuas; quibus litteris congruentes fuerunt aliæ postea multorum. Nam & Aquini, & Fabratia consilia sunt inita de me, quæ te video inaudisse: & quasi divinarent, quam his molestus essem futurus, nihil aliud egerunt,

mif

nisi me ut opprimerent. Quod ego non suspicans, incautior fuisset, nisi a te admonitus essem. Quamobrem iste tuus amicus apud me non eget commendatione. Utinam ea fortuna reipublicæ sit, ut ille me quam gratissimum possit cognoscere! Sed hæc hæc haftenus. Te ad cenas itare desisse, moleste fero. Magna enim te delectatione, & voluptate privasti. Deinde etiam vereor, (licet enim verum dicere) ne nescio quid illud, quod solebas, dediscas, & obliviscare cenulas facere. Nam si tum, cum habebas, quos imitarere, non multum proficiebas: quid nunc te facturum putem? Spurinna quidem, cum ei rem demonstrassem, & vitam tuam superiorem exposuissem: magnum periculum summæ reipublicæ demonstrabat, nisi ad superiorem consuetudinem tum, cum Favonius flaret, revertisses. hoc tempore ferri posse, si forte tu frigus ferre non posses. Sed, mehercule, mi Pæte, extra jocum, moneo te, quod pertinere ad beate vivendum arbitror: ut cum viris bonis, jucundis, amantibus tui vivas. Nihil aptius vitæ: nihil ad beate vivendum accommodatius. Nec id ad voluptatem refero, sed ad communitatem vitæ, atque victus, remissionemque animorum: quæ maxime sermone efficitur familiari, qui est in conviviis dulcissimus: ut sapientius nostri, quam Græci; illi *συμπόσια*, aut *σύνδειπνα*, id est, computationes, aut concenationes: nos convivia; quod tum maxime simul vivitur. Vides, ut te philosophando revocare coner ad cenas? Cura, ut valeas, id foris cenitando facillime consequere. Sed cave, si me amas, existimes, me, quod jocosus scribam, abjecisse curam reipublicæ. Sic tibi, mi Pæte, persuade, me dies, & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi ut mei cives salvi, liberique sint. Nullum locum prætermitto monendi, agendi, providendi. Hoc denique animo sum, ut, si in hac cura, atque administratione vita mihi ponenda sit, præclare actum mecum putem. Etiam, atque etiam vale.

25.

CICERO IMP. PAETO.

SUMMUM me ducem litteræ tuæ reddidere, plane nesciebam, te tam peritum esse rei militaris. Pyr-
rhi

rhi te libros, & Cineæ video lætasse. Itaque obtemperare cogito præceptis tuis: hoc amplius, navicularum habere aliquid in ora maritima. contra equitem Parthum negant ullam armaturam meliorem inveniri posse. Sed quid ludimus? nescis, quocum imperatore tibi negotium sit. *παιδείαν Κύβη*, quam contrieram legendo, totam in hoc imperio explicavi. Sed jocabimur alias coram, ut spero, brevi tempore. Nunc ades ad imperandum, vel ad parendum potius: sic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod scire te arbitror) mihi summus usus est: valdeque eum diligo, cum propter summam probitatem ejus, ac singularem modestiam, tum quod in his controversiis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera ejus uri soleo. Is cum ad me Laodiceam venisset, mecumque ego cum esse vellem, repente percussus est atrocissimis litteris, in quibus scriptum erat, fundum Herculensem a Q. Fabio, fratre, proscriptum esse: qui fundus cum eo communis esset. Id M. Fabius pergraveriter tulit: existimavitque, fratrem suum, hominem non sapientem, impulsu inimicorum suorum eo progressum esse. Nunc si me amas, mi Pæte, negotium totum suscipe; & molestia Fabium libera. Auctoritate tua nobis opus est, & consilio, & etiam gratia. Noli pati litigare fratres, & judiciis turpibus conflictari. Maronem, & Pollionem inimicos habet Fabius. Quid multa? non mehercule tam perscribere possum, quam mihi gratum feceris, si otiosum Fabium reddideris. Id ille in te positum esse putat, mihi que persuadet.

CICERO PAETO, S. D.

26

ACCUBUERAM hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi. Dices, ubi? apud Volumnium Eutrapelum, & quidem supra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. Miraris tam exhilaratam esse servitutem nostram? Quid ergo faciam? te consulto, qui philosophum audis. Angar? excruciemne me? quid assequar? Deinde quem ad finem? Vivas, inquis, in litteris. An quidquam me aliud agere censes? aut possem vivere, nisi in litteris viverem? Sed est earum
etiam

etiam non satietas, sed quidam modus. A quibus cum discessi, etsi minimum mihi est in cena: quod tu unum *Ζήτημα* Dioni philosopho posuisti: tamen quid potius faciam, prius quam me dormitum conferam, non reperio. audi reliqua. Infra Eutrapelum Cytheris accubuit. In eo igitur, inquis, convivio Cicero ille? quem adspēctabam? cuius ob es Graii ora obvertebant sua? Non, mehercule, suspicatus sum illam affore: sed tamen ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, cum esset objectum, habere eum Laida. Habeo, inquit, non habeor a Laide. Græce hoc melius. tū, si voles, interpretabere. Me vero nihil istorum, ne juvenem quidem, movit umquam: ne nunc senem, convivio delector. ibi loquor, quod in solum, ut dicitur, & gemitum & in risus maximos transfero. An tu id melius, qui etiam philosophum irriseris? Cum ille, si quis quicquam quæreret, dixisset, cenam te quærare a mane dixeris. Ille baro te putabat quæsiturum, unum cælum esset, an innumerabilia. Quid ad te? At hercule cena numquid ad te? ibi præsertim. Sic igitur vivitur: quotidie aliquid legitur, aut scribitur: dein, ne amicis nihil tribuamus, epulamur una non modo non contra legem, si ulla nunc lex est, sed etiam intra legem, & quidem aliquanto. quare nihil est, quod adventum nostrum extimescas. Non multi cibi hospitem accipies, sed multi joci. Vale.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM

LIBER DECIMUS,

AD

CN. PLANCUM, ET CETEROS.

CICERO PLANCO.

I.

ET AFRII proficiscens in Græciam: & posteaquam de meo cursu reipublicæ sum voce revocatus, numquam per M. Antonium quietus fui: cujus tanta est, non insolentia (nam id quidem vulgare vitium est) sed immanitas, non modo ut vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cujusquam. Itaque mihi maximæ curæ est, non de mea quidem vita, cui satisfeci, vel ætate, vel factis, vel (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: sed me patria sollicitat, in primisque, mi Plance, exspectatio consulatus tui: quæ ita longâ est, ut optandum sit, ut possimus, ad id tempus reipublicæ spiritum ducere. Quæ potest enim spes esse in ea republica, in qua hominis impotentissimi, atque intemperatissimi armis oppressa sunt omnia? & in qua nec senatus, nec populus vim habet ullam? nec leges ullæ sunt, nec judicia, nec omnino simulacrum aliquod, ac vestigium civitatis? Sed quum acta omnia mitti ad te arbitrabar; nihil erat, quod singulis de rebus scriberem. Illud autem erat amoris mei, quem a tua pueritia susceptum non servavi solum, sed etiam auxi; monere te, atque hortari, ut in reipublicam omni cogitatione curaque incumberes. Quæ si ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio est.

K

ut